

Fredag 14.45-16.15 abstracts

Session B: Loyale og illoyale – mindretal, myndigheder og overvågning i det dansk- tyske grænseland (panel)

De nationale mindretal i det dansk-tyske grænseland har gennem mange år været mødt af myndighedernes mistro. Kunne man regne med at de var loyale over for herbergsstaten, eller var de derimod en slags femte kolonne inden for landets grænser? Både før og efter 1945 blev der holdt skarpt øje med begge mindretal, og det var først i 1960'erne at overvågningen efterhånden forsvandt. I denne session fokuseres på loyalitetsspørgsmålet og myndighedernes mistro til og overvågning af mindretallene og deres støtteorganisationer.

Optantkonventionen og regeringens dilemma

Klaus Tolstrup Petersen, Dansk Centralbibliotek/AU.

I 1907 indgik den danske og tyske regering den såkaldte optantkonvention, som sikrede omkring 3.600 statsløse børn af danske optanter et preussisk statsborgerskab. Bagsiden af medaljen var, at konventionen samtidig skabte en formel forpligtelse til, "at se den uro fjernet", som ifølge den tyske regering var opstået gennem nationale danske foreningers opbakning til Sønderjylland. I dette oplæg kastes der lys over hvordan de tyske klager tog til efter konventionen og pressede den danske regering ud i en hårfin balancegang mellem den offentlige opinion i Danmark og ønsket om at stille sig "absolut loyalt" over for Tyskland.

Det tyske mindretal og den 9. april 1940

Hans Schultz Hansen, Rigsarkivet Aabenraa.

Om formiddagen den 9. april 1940 mødte ledende medlemmer af det tyske mindretal op hos politimesteren i Aabenraa, hvor de med håndslag lovede at gøre alt for, at mindretallets medlemmer holdt sig i ro. Løftet stod imidlertid i kontrast til virkeligheden, både i ugerne op til den 9. april og på selve besættelsesdagen. Oplægget vil nærmere indkredse og karakterisere illoyalitetens aktører og aktioner. Det drejer sig dels om en mindre kreds af mindretalsmedlemmer, som udførte spionage for Abwehr, dels om medlemmer af Schleswigsche Kameradschaft (S.K.), der bistod værnemagten under angrebet bl.a. med vejvisning, bevogtning af fangne danske soldater og udførelse af en arrestation for Abwehr, dels om aktivistiske mellemledere og medlemmer, som spontant forsøgte at tilrane sig myndighed eller foretage symbolsk magtovertagelse ved flaghejsning på offentlige bygninger. Det store flertal nøjedes dog med at hilse de tyske soldater velkommen eller se til.

Overvågning af det danske mindretal i Sydslesvig efter 1945

Thomas Wegener Friis, SDU.

At nazisterne overvågede nationale mindretal var åbenlyst, men ændrede situationen sig efter krigen og med det unge vesttyske demokrati? Oplægget tager udgangspunkt i det nyopstartede projekt om efterretningstjenester i grænselandet. Kildesituationen ikke mindst for de

afklassificerede kilder fra det vesttyske Verfassungsschutz diskuteres. Centralt står kontrollen med det danske mindretal efter 1945.

Session C: The welfare state, scientific knowledge and power (panel)

In this session, we approach the welfare state from various perspectives and different geographical contexts. The session focuses on the intersections of scientific knowledge and political power within a welfare state framework, namely the processes of translating and transforming technical and scientific knowledge into legally and administratively admissible documents and practices. We will pay particular attention to the entanglements between moral issues and political concerns. Moreover, the process of translation establishes new terrains of contestation and use; ultimately, altering the relationship between the state and its citizens as well as providing new means through which politics are carried out.

FADERSKABETS HISTORIE OG VELFÆRDSSTATENS BRUG AF TEKNOLOGIER

Cecilie Bjerre, SDU.

Tvivlen om faderskab har været et vilkår for alle fædre, børn og nogle gange også mødre, ind til muligheden DNA-test fik elimineret den sidste rest af usikkerhed. Ikke alle har håndteret tvivlen lige godt. Tænk bare på ritmesteren i August Strindbergs 'Faderen' (1887). Tvivlen om faderskab endte med at drive ham til vanvid. Men også stater har skullet håndtere problemet med den ukendte fader. I første omgang sørgede vestlige stater for at sikre automatisk faderskab via ægteskabet. Det virkede imidlertid kun i det omfang, at barnet rent faktisk blev født inden for ægteskabet eller så længe ingen indsigelser blev gjort mod faderskabet. Men i Danmark har det faktisk været muligt at idømme flere mænd til at betale underholdsbidrag som 'faren'. Omkring 1920'erne begyndte vidnesbyrd at blive sammenholdt med ny videnskabelige teknologier. Det kunne fx være blodtypeprøver, der nok kunne ekskludere en umulig far, men mange kunne være den mulige far. I dette paper vil jeg undersøge, hvilke metoder den danske velfærdsstat har anvendt for at fastslå faderskab, og ikke mindst hvilke konsekvenser dette har haft for de involverede kvinder, mænd og børn. Det handler dermed om, hvordan videnskabelige metoder og opdagelser har spillet en rolle i formningen af vores forståelse af slægtskab og faderskab.

EKSPEDITIONER, VELFÆRDSPLANLÆGNING OG AFKOLONISERING

Søren Rud, KU.

Før politiske beslutninger kan træffes og føres ud i livet, er et beslutningsgrundlag som regel tilvejebragt gennem eksperters undersøgelser, vurderinger og forslag. Dette forhold var tydeligt i den lange koloniale relation mellem Grønland og Danmark. I den egentlige koloniperiode før 1953 var en lang række kommissioner og ekspertgrupper med til at definere problemer og foreslå løsninger, som beslutningstagere efterfølgende handlede på. Men hvordan blev vidensgrundlaget til, da den danske velfærdsstat ændrede Grønlands status fra koloni til landsdel? I dette paper diskuterer jeg den rolle forskellige videnskabelige "ekspeditioner" – den juridiske ekspedition, lægeekspeditionen, byplanekspeditionen, vandekspeditionen – havde i forbindelse med afkoloniseringsprocessen i Grønland.

Iipse Dixit: The problem of certifying sickness in Britain, c. 1948–66

Gareth Millward, SDU.

For centuries, institutions have used doctors' testimonies to determine whether someone was "really" sick. However, physicians have long argued that the key gatekeeping technology used in this process – the sick note – is not a scientific document. In many cases, it is simply an "ipse dixit" declaration by the patient – Latin for "he/she said it him/herself". Therefore, they argued, it was a waste of their time.

This paper explores these debates in the context of the post-war British welfare state. National Insurance authorities sought to police access to benefits; employers demanded higher productivity; the government needed exports to balance the economy; and doctors were negotiating their place within the new National Health Service. The sick note was found to be a flawed technology, incapable of "really" determining sickness. Yet, despite some reforms, it remained. It worked well enough, enough of the time, to be the least terrible option.

Session D: Musikpraksisser og oplevelshistorie (panel)

Historikere har tøvet over for musikkens betydningsrigdom. De få historikere, der har hentet mere i musikken end flygtige citater fra sangtekster, har typisk fokuseret på kulturen omkring musikken. Teoretisk-metodiske nybrud gennem de seneste årtier åbner imidlertid for historiske studier af musik som mangefacetterede, situationsbestemte praksisser. I historiefaget gælder det især studiet af følelses- og sansepraksisser – under ét: oplevelsespraksisser. I musikforskningen gælder det tilgange til musik som sociokulturelle praksisser snarere end som afgrænset objekt og panelet afsøger muligheder i dette tværvidevidenskabelige felt teoretisk, metodisk og empirisk med fokus på Aarhus ca. 1965-85 som transitpunkt mellem det lokale, det nationale og det globale. Historikere har tøvet over for musikkens betydningsrigdom. De få historikere, der har hentet mere i musikken end flygtige citater fra sangtekster, har typisk fokuseret på kulturen omkring musikken.

Rytmer og rum i musikken som oplevelshistorie

Bertel Nygaard, AU

Oplevelshistorie (history of experience) er opstået i mødet mellem nyere følelses- og sansehistorie og med fokus på interaktioner mellem oplevelser, krop og samfund. Heri ligger hidtil uudnyttede metodiske potentialer for at udforske musikkens historiske dynamikker. Med afsæt i århusiansk punkkultur omkring 1980 skal dette paper reflektere over disse potentialer med særligt fokus på interaktioner mellem temporalitet og spatialitet på flere niveauer af almenhed. Som led i de refleksioner forbindes oplevelshistoriske analysestrategier med den franske tænker Henri Lefebvres begreber om rytmeanalyse og produktion af rum.

Boom! – følelsesstilarter på et provinsdiskotek

Silke Holmqvist, Rigsarkivet.

Som musik-, danse- og mødested for især den lokale ungdom blev diskoteket et sted, hvor følelser blev gjort og forhandlet i relation til mere eller mindre distinkte, stilbårne fællesskaber. Dette paper vil især fokusere på, hvordan dette kom til udtryk i forskellige individuelle kropslige og diskursive strategier og i kontakten med musikken og de konkrete rumlige rammer og ruter, som knyttede sig til det århusianske musiksted Boom (senere Box 72 og Motown) etableret i 1965 i det indre Århus, først med appel til den populærmusikalsk definerede ungdomskultur som helhed, senere til en mere distinkt mainstream pop- og discokultur.

Musicking – musik som praksis

Morten Michelsen, AU.

Musikvidenskabens vending fra et fokus på musik som objekter mod et fokus på musik som praksisser er blevet begrebsliggjort som det at "musikére" (engelsk: to musick) af Christopher Small. Musikere, publikum og mange andre deltager i musikeringen, og det peger på musikalsk betydning som både mangeartet, processuel og altid allerede kontekstuel. Det er nærliggende at inddrage denne "gøren musik" i oplevelshistoriske undersøgelser af musikalsk lyd, musikmiljøer og -kulturer. Paperet vil både reflektere over teoretiske sammenhænge mellem oplevelshistorie og musikéring og antyde, hvordan det kan operationaliseres gennem nogle analytiske kommentarer til forskellige udendørsarrangementer ved Aarhus Festuge fra staten i 1965 til midten af 1980'erne.

Session E: Bylivets sorte omstilling 2 (panel)

Efter en præsentation af fire nedslag i panelet "Bylivets sorte omstilling 1" tager det andet panel udgangspunkt i projektets tværvideenskabelige element og kombinationen af miljøhistorie og byhistorie. For at analysere den urbane livsstils udvikling fra et klimaperspektiv kan det være nødvendigt at overskride skellet mellem humanvidenskab og naturvidenskab. I forskningsprojektet giver LCA-ingeniørers beregning et mål for, hvor meget det urbane hverdagslivs forandringer belastede klimaet i historisk perspektiv. Endeligt sluttet diskussionerne med to bidrag, der diskuterer den fossile urbanitet dels med udgangspunkt i en konkret byhistorisk kontekst og dels fra et mere overordnet historiografisk perspektiv.

Pioneering historical LCA - a perspective of the development of personal carbon metabolism 1860-2020

Simon Bruhn, SDU.

The world at large has agreed that anthropogenic climate change is an urgent matter, that should be mitigated. Different schools of thought exist on how to reduce the emission of greenhouse gases, a debate sometimes referred to as "boomsters vs doomsters", arguing whether or not technological change inevitably will solve the issues, or if we humans have to put more effort in changing our consumption patterns, as to achieve a sufficient green transition. The IPAT equation conceptually defines the environmental impact (I) to be a product of the population (P), its' affluence (A), and the technological efficiency (T), and can hence give a perspective to the debate.

A Danish research project investigates the personal carbon metabolism of Danish urban citizens, and how it developed since "the black transition" which occurred at the industrial revolution almost 200

years ago. The overarching objective is to develop scientifically backed museum exhibitions, which can provide a public debate and perspective on the current green transition. The project is an interdisciplinary collaboration between museums and researchers within both humanities and engineering.

The personal carbon metabolism is quantified via historical LCA – an until now unexplored field. This LCA can be considered partially dynamic, and has similarities to the field of prospective LCA. The LCA considers changes in consumption as well as technology, and includes a range of significant consumption segments; namely transport, food, housing, and energy use. By estimating the LCA at five timesteps, a perspective is provided on the personal carbon metabolism and how it has changed in the period 1860-2020.

Due to the historic nature, data availability is a significant challenge, hence different means to provide a qualified scenarios are explored. The project is ongoing till the spring of 2023, but current results reveal that the massively increased technological efficiency is not sufficient to keep up with our even more drastically increased affluence. On the more bright side however, the results indicate that the focus on the green transition has led to a decrease in the accelerating growth since the 1970's. The findings of the research is of relevance as it provides a historical perspective on how changes in technology and consumption has affected the impact on climate change, empowering citizens to see the current green transition in this context. In terms of academia, the field of historical LCA is groundbreaking, and has several similarities with prospective LCA, hence it is relevant to discuss with peers at the SETAC meeting.

Sorte Odense: Den sorte omstillings urbane energilandskab 1853-2022

Sissel Bjerrum Fossat, Museum Odense.

I 1853 åbnede gasværket i Odense sine haler og lod gaderne i byen oplyse med flunkende gaslamper. Dermed var Odense den første by i Danmark, som tog de fossile brændsler i brug på byniveau. Med Odense som eksempel undersøger Sissel Bjerrum Fossat i bidraget "Sorte Odense: Den sorte omstillings urbane energilandskab 1853-2022", hvordan de sammenknyttede netværk af energi i rør og ledninger blev et umiskendeligt kendetegn for det moderne byliv. Netværkene forbandt byernes stigende antal mennesker med hinanden og sørgede for lys, varme og vand under tryk. Her undersøges, hvordan Odense blev formet og tilpasset den sorte omstilling.

Det sorte stofskifte: nye forståelser i by- og miljøhistorien

Mikkel Thelle, Nationalmuseet; Bjarke Helleman Weiss, AU.

Byernes forhold til den sorte omstilling har spillet en voksende rolle i forskellige historiske forståelser i de sidste 10- 15 år. Ligeledes har en tilnærmelse mellem by- og miljøhistorien fundet sted, og som er begyndt at dele og udvikle begreber omkring natur, teknologi, arter og stofskifte på tværs. Begreber, der ofte har et ophav i andre videnskabelige felter. Weiss og Thelle har fokus på disse begrebers udvikling og deres betydning for vores historiske forståelse af den fossile urbanitet.